

BERGSLUFT

www.elinwagner.se

MEDLEMSBLAD FÖR ELIN WÄGNER-SÄLLSKAPET

Elin Wägner-dagen 17 maj 2025

Ann-Margreth har ordet...

Vi har precis avslutat årets **Elin Wägner-vecka** i Växjö med omgivning. Fler deltagande organisationer än någonsin och stor publik tillströmning till allt från föredrag, teater, film, musik mm. Vi hoppas på en fortsättning nästa år!

Annars är vår omvärld dyster där allt som man trodde var sant plötsligt inte är det. Fortsatt krig i Ukraina och en president i USA som uppträder som om han var med i ett avsnitt av Parlamentet i TV4. Vi är många som tänker vad skulle Elin ha sagt eller gjort i detta farliga världsläge.

Elin Wägner-dagen firas den 17 maj i Berg. I år ses vi på Lilla Björka med både föredrag, kaffe och ostkaka och årsmöte. Vi har två födelsedagar att fira: Lilla Björka 100 år och Elin Wägner-sällskapet 35 år. Vi avslöjar också vem som får **Årets Väckarklocka 2025. Alla välkomna!**

Har du betalat medlemsavgiften?

Om vi inte har registrerat din betalning av årsavgiften får du med detta utskick en påminnelse. Hör av dig om du betalat årsavgiften men ändå fått påminnelse!

Vi är helt beroende av våra medlemsavgifter för att kunna fortsätta med att framställa *Bergsluft och Årets Småskrift* samt skicka ut dem till er alla. Till annan verksamhet söker vi bidrag från Växjö kommun, Svenska Akademien och andra sponsorer. Vi samarbetar så mycket som möjligt med andra inom kultursektorn.

Glöm inte vår hemsida!

På vår hemsida elinwagner.se hittar ni inte bara senaste nytt utan även massor av information om Elin Wägner och hennes liv och verk samt dokument från Elin Wägner-sällskapets 35-åriga historia. Prenumerera gärna så får ni mail när något nytt publicerats på Senaste nytt. Ta också gärna en titt på lillabjorka.se där det finns information om huset och program. Vi finns också på Facebook med aktuell information.

Ann-Margreth Willebrand, ordförande

När Hitler kan befalla en hasselbuske med bara hanblommor att bära frukt, då skall jag tro på tredje riket. Arbetsboken 1933

Elin Wägner framför Lilla Björka

I år har vi mycket att fira: 35 år sedan Elin Wägner-sällskapet bildades och 100 år sedan Lilla Björka byggdes!

- Plats:** Lilla Björka i Berg, 3 mil norr om Växjö
Tid: Kl. 14.00, Elin Wägner-dagen med föredrag, kaffe och småländsk ostkaka samt visning av Lilla Björka.
Årsmöte: Ca kl 16.00 i direkt anslutning till programmet. Dagordning på hemsidan.
Entré: 100 kr för föreläsningar, kaffe med ostkaka och visning av Lilla Björka.
Program: Elin Wägner-sällskapets ordförande 1990-2010 *Marianne Enge Swartz*, berättar om sällskapets stiftande samt hur medel samlades in för att köpa Lilla Björka 1994. Stiftelsen Elin Wagners Lilla Björkas ordförande *Birgitta Hansson* berättar hur huset utvecklats till ett författarmuseum och kulturhus på landet samt visar huset.

Alla Välkomna till firandet!

Elin Wägner-veckan 2025

Charlotte Aaby Hertzman, Maria Arnholm och Birgitta Hansson

I år var Charlotte Aaby Hertzman Elin Wägner-veckans "general" för sjunde gången. Hon berättar om åren som gått och årets "vecka", där 22 organisationer och föreningar gått samman och bjudit på ett rikt program.

"Jag har haft ett fantastiskt uppdrag men det har varit ett jättejobb att få allt på plats" säger Charlotte som varit "stolt och glad" projektledare för Elin Wägner-veckan i sju år men nu lämnar över till någon annan.

Det började alltså för sju år sedan i samband med att Riksteaterns föreställning av "Väckarklocka, jubileumsversionen" fick sin uppremiär i Växjö. Hon tyckte att "nu måste vi göra något extra för Elin", fick kontakt med fem kulturaktörer, som alla var mycket positiva och tillsammans ordnade program för en vecka, som avslutades med teaterpremiären.

Veckan har sedan dess vuxit både med avseende på aktörer och längd och omfattade i år nio dagar med avslutning på Kvinnodagen. Årets vecka engagerade 22 aktörer, som bidrog med 43 programpunkter. Den fick mycket fin respons och publikrekord med mer än tre tusen besökare, varav en tredjedel barn och ungdomar.

Tack vare ett bidrag från Statens Kulturråd nådde arrangemangen ut till skolor. På Katedralskolan lyssnade 225 elever på Fatima Bremmer. Nora Khalil inbjöds till Elin Wägner-skolan efter önskemål av eleverna och 100 kom och pratade med henne. Hon var också i Lammhultsskolan med lika många lyssnande elever. Grimslövs folkhögskola bjöd på en föreläsning för 55 elever av Ebba Witt-Brattström. Pengarna räckte till också flera "familjeprogram" för yngre barn.

"Det är flest kvinnor som kommer" är en kritisk kommentar till Elin Wägner-veckan (och andra kulturprogram) som Charlotte fångat upp. Än sen! Är det någon som kommenterar: oj, vad många män det är här när man besöker en fotbollsarena?

Kultursidor i lokaltidningar läggs ner medan sporten brer ut sig på flera sidor och bevakas mycket hårdare än nya böcker eller teaterföreställningar.

Ett av veckans samtal (arrangerat av Svenska Pen, Det Fria ordets hus och Kulturparken Småland) hade rubriken ATT LARMA MEN MÖTAS AV TYSTNAD. Från det samtalet tar Charlotte med sig några ord från *Helle Klein*: "Vi måste skydda demokratin genom att värna om folkbildningen. Vi måste skapa mötesplatser för dialog och odla demokratin".

För Charlotte och många av besökarna och aktörerna kan det ses som en sammanfattning av årets Elin Wägner-vecka. Samtal har förts om demokrati, fred, miljö och jämställdhet. På olika mötesplatser har kulturupplevelser av olika slag arrangerats, samtalen har flödat och gör så förhoppningsvis långt efter slutapplåderna.

Vi i Elin Wägner-sällskapet hoppas att nya krafter kommer att fortsätta med att driva dessa viktiga frågor vidare genom kommande Elin Wägner-veckor, nu när både projektledaren Charlotte och Birgitta, ordförande i styrgruppen, tackar för sig. /mes

Veckan fylldes med musikinslag

På S:t Sigfrids folkhögskola berättade Anna Laestadius om sin senaste bok "Alla dessa djävla kvinnor" med sång och inslag från teaterföreställningen "Olympes rop från schavotten".

Till Bergs Bygdegård kom Lupuskvintetten med "Unge Peer Gynt" - en familjeföreställning med musik av Edvard Grieg.

Duon Viola Voice tog oss med på en musikalisk resa i Bergs kyrka, "Magdalena", bland historiens kvinnor.

Boken om Honorine Hermelin "Jag måste gå rätt in i elden" av Kerstin Norborg (recension i BL 103) presenterades med musik, läsning och berättande.

Tusen år i Småland och *Väckarklocka* i möte med Frédéric Chopins pianoverk med Ensemble Makadam och författaren Magnus Haglund i ett spännande möte.

Veckan avslutades på S:t Sigfrids folkhögskola där 45 av eleverna på musiklinjen bjöd på "Kvinnor banar väg" med kvinnliga tonsättare och en mångfald av uttryck: jazz, körsång, visor och klassisk musik.

/Birgitta Hansson

Skriv eller hör av dig till *Bergslufts* redaktion och berätta om du har evenemang i din närmiljö som har relation till Elin Wägner. Vi välkomnar nya skribenter!

Några nedslag i programmet

Historia för en bättre framtid

Elin Wägner hade jublat över invigningen av Elin Wägner-veckan! Efter en god sopplunch kom efterrätten i form av ett berörande samtal mellan kulturrådet, grundare till Stockholms Kvinnohistoriska och initiativtagare till Arkivism, Helene Larsson Pousette, och Linnéuniversitetets rektor, historiker Peter Aronsson.

Elin Wägner menade att den patriarkala historieskrivningen måste revideras och det är vad Helene Larsson Pousettes *Arkivism* handlar om. Kvinnorna saknas i den breda historieskrivningen, men det kommer att se lika illa ut om hundra år – om vi inte gör något åt det nu! Ytterst handlar det ju om demokrati. Uppmaningen är att vi ska arkivera även kvinnors liv – tidigare såväl som nu levande. Annars försvinner de ut i historiens mörker.

Historikern Peter Aronsson omfattar sedan länge samma tankar. Hur använder vi oss av historien, vem har makt över den? Det är historikerns uppgift att berätta den oberättade historien. Vi behöver en mer engagerad historieskrivning. Det som skiljer oss från djuren är ju förmågan till SAMARBETE. Peter Aronsson inledde samtalet med att återge vad han hörde på radion på vägen in. Författaren Tove Folkesson talade om TILLIT, den tillit som vårt samhälle bygger på och som blir kvar när våldet har uttömt sina möjligheter.

Helene Larsson Pousette har varit kulturråd i Washington och har kontakt med sina tidigare kollegor. De upplever sig nu vara under en statskupp. Om den historiereviderande Elin Wägner jublade över arkivismen och den tillit som ändå finns i vår vardag så grät hon på kvällen över grälet i Ovala rummet. Då gäller det att komma ihåg Elins devis: "Man kan hinna mycket mellan tårarna." /Berit Linden

Vi drabbade samman med våra ödens hela bredd.

På Elin Wägner-veckans måndag föreläste Ebba Witt Brattström om sin senaste bok *Vi drabbade samman med våra ödens hela bredd*. Författarparet Moa och Harry Martinson vid två tillfällen. Det är en hjärtslitande, kulturhistoriskt spännande biografi över 1900-talets mest kända och lästa författarpär i Sverige. I boken sticker Ebba Witt Brattström hål på och reviderar många av de myter som deras förhållande omgetts av.

I Moas torp på Södertörn skrev de totalt nitton böcker, det var en mycket produktiv period i bådars liv. Och nej, det var inte Harry som hjälpte Moa att börja skriva. Det kunde hon redan innan de möttes. Det är dessutom Moa som stryker i och omdisponerar Harrys manus till Bonniers. Harry Martinson umgicks med och tillhörde kretsen av trettiotalets arbetarförfattare. Det är en litteratur som Ebba Witt Brattström brukar sammanfatta under "snabba skjut i lantlig miljö". Men här

skiljer sig Harry Martinson från sina manliga kollegor. Är det umgänget med Moa som förser honom med en annan kvinnohistorik? När det gäller Elin Wägner så umgicks hon och Moa intensivt under Moas vistelse på Fogelstad. Det var också kvinnorna där som bistod ekonomiskt när Harry var i stort behov av en sanatorievistelse. Kanske något han glömt när han 1949 höll sitt installationstal i Svenska Akademien över sin företrädare Elin Wägner. Traditionsenligt är det ett hyllningstal till den bortgångna ledamoten. Det var inte Harrys tal över Elin.

Och nej, det var inte synd om Moa Martinson efter skilsmässan. Hon turnerade i folkparkerna med Karl Gerhard och var tillsammans med Vilhelm Moberg en av de mest lästa författarna i Sverige. /Berit Linden

Jag måste gå rätt in i elden

Författaren/musikern Kerstin Norborg berättade och läste ur sin roman *Jag måste gå rätt in i elden* om Honorine Hermelin och bjöd på musik. Recension av boken finns i *Bergsluft 103*.

Bland kvinnoligor och vanliga tanter

Kalsviks bygdegård var tidigt ute med inbjudan till söndagskaffe med hembakade semlor och ett spännande samtal mellan Lena Fritzen och inbjudna journalisten och författaren Fatima Bremmer.

Bremmer publicerade 2018 boken *Ett Jävla solsken* som vann Augustpriset i fackboksklassen. Den sålde i mer än 200 000 exemplar. Osannolikt! Boken handlar om journalisten, författaren och äventyrskan Esther Blenda Nordström. Hon var god vän och samarbetade

tidvis med Elin W och flera andra i den s.k "Ligan", en grupp radikala feministiska journalister, som bildat ett nätverk för kvinnliga journalister i Stockholm. Ester Blenda var en mångsidig begåvning men trots alla sina böcker nästan okänd i Sverige, även i litterära kretsar.

Okunskapen om hennes liv och verk var utmaningen som gjorde att Fatima Bremmer påbörjade sin femåriga undersökning av hennes liv och verk, som resulterade i en storartad, mångstämmig biografi.

I samtalet mellan Lena och Fatima lyftes både vardag och feministisk kamp. I den bok som ligger på diskarna i april, *Ligan*, fortsätter Fatima sin undersökning av det kvinnliga nätverk som vi lärde känna i den förra boken. Det hör till saken att "Ligan" bestod av välutbildade kvinnor ur borgerliga kretsar, som gärna ville visa sig i det offentliga.

Men Fatima har också skrivit en bok om den "svenska tanten", som oftast namnlös, var den som fick allt att fungera. Hon var en tyst och nödvändig förutsättning för striden på barriaderna. (*De sista tanterna: ett porträtt av 1900-talets osynliga vardagshjältar*)

Kalvsviks bygdegård var en utmärkt arena för samtal mellan tanter, feminister och vanliga gubbar. Utan bok inget möte. Utan kaffe och semla ingen riktig trivsel. Elin själv skulle säkert ha trivts gott i sammanhanget.

Christer Petersson, ordf. Bibliotekets Vänner i Växjö

Väckarklocka som en flaskpost från vår egen tid

Jonas Gren, poet och estradör, var med i Stockholm när vi firade att det var 80 år sedan Elin Wägner valdes in i Svenska Akademin. Nu fick flera ta del av hans reflektioner angående elen, pengarna och herraväldet över jorden med avstamp i *Väckarklocka*.

Fred på jorden och fred med jorden

Gudrun Schyman, inkallad av IKFF, organisationen som Elin Wägner var med att grunda, gav ett berörande, skarpt brandtal mot militarismen, klimatförstörelsen och könsordningen.

Jämställdhet i media

På Pennskaftets och Elin Wägners tid var en kvinnlig journalist en ovanlighet, nu är de i majoritet på journalistutbildningarna. Kvinnor utgör globalt sett 25 procent av dem som syns och hörs i nyhetsflödet, i Sverige är det 38 procent.

Utställningar

"*Den beslöjade kvinnan*", en skärmutställning om konstnären och författaren Elisabeth Bergstrand-Poulsens resa till Algeriet, visades på Domkyrkocentrum.

Elin Wägners akademiöklänning visades på Kulturavscentrum Småland när Marie Ulmhed Sjöberg föreläste om Elin Wägner och kvinnorna i Bergs kommun.

Sommaren på Lilla Björka

Särskilt roligt blir det att hälsa gäster välkomna i sommar när Lilla Björka fyller 100 år. Sommaren inleds redan på våren med tre stora studiebesök: Elin Sundbergs vänförening (läs om Elin Sundberg på Wikipedia), Svenska Byggnadsvårdsföreningen och Rösträttsresan, som förutom Lilla Björka besöker Moa Martinsons torp, Ellen Keys Strand, Selma Lagerlöfs Mårbacka och Fogelstad.

Lilla Björka öppnar för allmänheten lördag den 28 juni och visas till 10 augusti av våra guider.

En av sommarens utställningar är "En Smålandsstuga i en fårahage – 100 år senare". Lammhults fotoklubb har under året fotat Lilla Björka många gånger med olika ljusförhållanden och i nya vinklar. Utställningen visades på Växjö stadsbibliotek under Elin Wägner-veckan.

Två av sommarens föredrag är klara – det kan bli flera! **29 juni** berättar Emma Krantz och Karl-Johan Krantz om sin nya bok "*TRÄD – vi talade om träd som om de vore människor*". **6 augusti** gästar Fatima Bremmer oss med sin nya bok "*Ligan- Klarakvarterens blodsystrar eller En märklig explosion av kvinnlig intelligens*".
Birgitta Hansson

Kvinnomonologer

Margareta Skantze är författare, dramatiker och regissör och har länge ägnat sig åt att utforska kvinnornas historia. 2013 gav hon ut *Kvinnomonologer* med sju kvinnor från Jesu moder till Elin Wägner.

I sitt sommartal i den fristående kanalen *Swebbtv* berättar Margareta hur hon inspirerats av Elin Wägners *Väckarklocka*. /mes

<https://swebbtv.se/w/1ds8X55p9KEAuG6Q8SmNF>

<https://www.arakne.se/margareta-skantze>

Red. välkomnar bidrag till nästa Bergsluft före 1/8 2025

EW-sällskapet: Bg 645-0126, Swish 1234425021

Bergslufts red:

Marianne Enge Swartz (mes)

Tel: 073 557 0118, menge.swartz@gmail.com

Ann-Margreth Willebrand (AMW)

Tel: 072 7277 440, amwillebrand@hotmail.com